

PSIXOLOGIK SAVODXONLIK O‘RTA MAKTAB O‘QUVCHILARINI IJTIMOIYLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK SHARTI SIFATIDA

Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich

University of Business and Science NOTM
Pedagogika va psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktab o‘quvchilarining ijtimoiylashuv jarayonida psixologik savodxonlik asosiy vosita ekanligi keltiriladi. Psixologik savodxonlikning elementlari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: psixologik savodxonlik, psixologik bilimlar, malaka, o‘smirlar.

Psixologik savodxonlik ijtimoiylashuv va madaniyat tufayli bolalik davridagi ontogenetik rivojlanish jarayonida tabiiy ravishda rivojlanadi. Psixologik savodxonlik olimlar tomonidan elementar psixologik bilim va malakalar majmui sifatida qaraladi. U psixologik madaniyatning asoslarini ifodalaydi, yoshi, individual va boshqa xususiyatlarni hisobga olgan holda ikkinchisining rivojlanishi boshlanadi. Psixologik savodxonlik - psixologik bilimlarni (faktlar, g‘oyalar, tushunchalar, qonunlar va boshqalar), ko‘nikmalar, ramzlar, an‘analar, muloqot, xatti-harakatlar, aqliy faoliyat va boshqalar sohasidagi qoidalar va me‘yorlarni o‘zlashtirishdir.

Psixologik savodxonlik dunyoqarashda, bilimdonlikda, psixikaning turli hodisalarini bilishda ham, ham ilmiy bilim nuqtai nazaridan, ham kundalik tajriba nuqtai nazaridan, an‘analar, urf-odatlar, insonning boshqa odamlar bilan bevosita muloqot qilishda namoyon bo‘lishi mumkin. Odamlar, ommaviy axborot vositalaridan olingan va hokazo. Psixologik savodxonlik belgilar tizimi va ularning ma‘nolarini, faoliyat usullarini, xususan, psixologik bilim usullarini o‘zlashtirishni o‘z ichiga oladi. Bundan tashqari, biz nafaqat bilim, balki ularni qo‘llash, rolli xatti-harakatlar, ijtimoiy funktsiyalar va an‘analar darajasida norma va qoidalarni amalga oshirish haqida gapiramiz. Umumiy psixologik savodxonlik - bu normal rivojlanayotgan har bir inson uchun ochiq bo‘lgan madaniyatni o‘zlashtirish bosqichidir. Ta‘lim muassasasi va ta‘lim muhiti o‘rta maktab o‘quvchilarining psixologik savodxonligini shakllantirishda ijtimoiylashuvning eng muhim vositalaridan biridir. Talabalarning psixologik savodxonligini shakllantirish yo‘llaridan biri “Psixologiya” o‘quv kursini o‘qitishdir. Psixologiyani zamonaviy umumta‘lim maktabiga akademik fan sifatida kiritish butun ta‘lim tizimini takomillashtirishning muhim yo‘nalishi bo‘lib, ta‘lim standartiga

muvofiq asosiy umumiy ta'lim dasturini amalga oshirishning psixologik va pedagogik shartlaridan biri sifatida maktab o'quvchilarining samarali ijtimoiylashuviga hissa qo'shadi.

Maktabda psixologiyani o'qitish muammosi yangi emas. O'tgan bir yarim asr davomida u olimlarning (P.P.Blonskiy, A.P.Nechaev, K.N.Kornilov, G.I.Chelpanov, G.A.Fortunatov, B.M.Teplov va boshqalar) diqqat markazida bo'lib, ular tomonidan muhim faoliyat sifatida baholangan. umumiy o'rta ta'lim tizimidagi psixologlar. Olimlar psixologiya bolaning yaxlit dunyoqarashini shakllantiradigan, uni nafaqat atrofda voqelik, atrofida odamlar bilan, balki o'zi bilan ham munosabatda bo'lishga o'rgatuvchi umumiy ta'lim predmeti sifatida zarurligini ta'kidladilar [2; 7].

Bugungi kunda psixologik-pedagogik amaliyotda asosiy ta'lim dasturini o'zlashtirish natijalarini qanday baholash kerakligi, shu jumladan shaxsiy natijalarning rivojlanish darajasini qanday baholash kerakligi masalasi tobora ko'proq ko'tarilmoqda. Aholining psixologik savodxonligini shakllantirish muammosining dolzarbligi va ta'lim muassasalari uchun ko'plab psixologiya kurslarining mavjudligiga qaramay, ushbu yondashuvlarning samaradorligi hamma hollarda ham o'rganilmagan. O'rta maktab o'quvchilarining psixologik savodxonligini oshirish o'rta (to'liq) umumiy ta'limning asosiy ta'lim dasturini amalga oshiradigan ta'lim muassasalarida zamonaviy o'rta maktab o'quvchilarini ijtimoiylashtirish jarayoniga yordam beradigan psixologik-pedagogik holat ekanligi isbotlanmagan.

Tashkilot va tadqiqot usullari. Tadqiqotning maqsadi psixologik savodxonlikning o'rta maktab o'quvchilarining ijtimoiylashuv jarayoniga ta'sirini o'rganish edi.

Tadqiqot quyidagi vazifalarni qo'ydi:

- 1) aniqlovchi eksperiment uchun nazorat va eksperimental guruhlarini shakllantirish;
- 2) o'rta maktab o'quvchisining ijtimoiylashgan shaxsi xususiyatlarining psixodiagnostik ko'rsatkichlarini aniqlash, ushbu ko'rsatkichlarni o'lchash uchun psixodiagnostika vositalarini tanlash;
- 3) o'rta maktab o'quvchisining ijtimoiylashgan shaxsi ko'rsatkichlarining rivojlanish darajasini aniqlash uchun nazorat va eksperimental guruhlarda bayonot eksperimentini o'tkazish;
- 4) shakllantiruvchi eksperiment o'tkazish uchun sharoit yaratish;
- 5) eksperimental guruhda V-VII sinf o'quvchilarining psixologik savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan shakllantiruvchi eksperiment o'tkazish;
- 6) o'rta maktab o'quvchisining ijtimoiylashgan shaxsi ko'rsatkichlarining rivojlanish dinamikasini aniqlash uchun nazorat va eksperimental guruhlarda bayonot eksperimentini o'tkazish;

7) o'rta maktab o'quvchilarining psixologik savodxonlik darajasini aniqlash uchun nazorat va eksperimental guruhlarda bayon eksperimentini o'tkazish.

Psixologiya darslari katta yoshdagi o'quvchilarning faol ongli pozitsiyasini rivojlantiradi va o'quvchilarning o'zlari ta'lim jarayonining kattalar ishtirokchilari bilan konstruktiv munosabatlar o'rnatishga imkon beradi, keyingi ta'lim va o'z taqdirini o'zi belgilash, ongli rivojlanish uchun javobgarlikka psixologik tayyorlikni shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Fayzullayev, M. M. (2023). PSYCHOLOGICAL LITERACY AND ITS ASSESMENT OF IN YOUTH. Educational Research in Universal Sciences, 2(6), 170–172. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3358>
2. Anvarovna A. S. CONSTRUCTIONS (MODELS) OF SOCIAL INTELLIGENCE IN FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS //Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence. – 2023. – T. 2. – №. 4. – C. 169-172.
3. Ataxo'jayeva S. A. et al. INGLIZ TILINI O'RGATISHDA LOYIXA ISHINI TASHKIL QILISHNING AFZALLIKLARI //Science and Education. – 2020. – T. 1. – №. 1. – C. 403-406.
4. Ataxo'jayeva S. EMPIRICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY ENGLISH LANGUAGE TEACHERS //GULDU AXBOROTNOMASI. – 2023.
5. Mirzamurodovich, F. M. (2023). CONCEPTS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL LITERACY IN CONTINUOUS EDUCATION. Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence, 2(5), 495-497.